

Motion till riksdagen

1989/90:N462

av Ivar Franzén m.fl. (c)

Effektivare energianvändning m.m.

I denna motion redovisas några av alla motiv och möjligheter som finns till effektivare energianvändning och ökad användning av förnybar energi samt tryggare energiförsörjning.

Sammanfattning

- *Effektivare energianvändning* skonar den yttre miljön, förbättrar den inre miljön och ökar säkerheten i världen.
- *Energianvändningen* i bostäder och lokaler – för värme och tappvarmvatten – *kan halveras* om vi konsekvent utnyttjar lönsam och känd teknik.
- De dyra och riskfyllda effekttopparna i elsystemet, som till väsentlig del har skapats av kraftbolagens ansvarlösa marknadsföring av elvärme, måste kapas. *Småskaliga lösningar kan bli säkrare och mångfalt billigare* än traditionella storskaliga lösningar.
- Nedsättningsreglerna för den elintensiva industrin föreslås utformas så att de bidrar till att öka lönsamheten i effektivare energianvändning. Industrins totala skatte/avgiftsbelastning ökar inte.
- En konsekvent övergång till *elsnåla hushållsmaskiner* kan reducera hushållselen med 25–35 %. Särskild premie och avgift bör införas för att stimulera tillverkning av än effektivare hushållsmaskiner.
- Friare konkurrens på elmarknaden genom utvidgad rätt att transitera el på stamnätet ger större möjligheter till lokal och småskalig elproduktion.
- Vågenergi är en spännande möjlighet, som vi måste öka våra kunskaper om.
- Modern förgasning av bibränslen ger möjligheter till en omfattande småskalig och miljövänlig elproduktion.
- För en rättvis bedömning av den förnybara energins lönsamhet måste hänsyn tas till fossila bränslens "lagervärde" och miljöeffekter.
- Dagens elprisdebatt är vilseledande. Det är nödvändigt att skilja på ökade kostnader för elproduktionen och prisökningar på el som beror på övergång till ett nytt prissättningsystem och en förändrad marknadssituation. Detta är en förutsättning om vi skall kunna göra en korrekt bedömning av de samhällsekonomiska effekterna vid val av olika energisystem.

- Miljöanpassat energisystem ger i ett längre perspektiv den svenska industrin den lägsta kostnaden för el.

Inledning

Effektivare energianvändning

Energihushållning är inte bara önskvärd utan också nödvändig. Det är i ett längre perspektiv alltid lönsamt att utforma industriella processer, byggnader, maskiner och hushållsapparater på ett sådant sätt att inte mer energi än nödvändigt används. Alla energi- och hushållningsåtgärder som i vid mening inte kostar mer än den energi som sparas är angelägna.

Energihushållning skonar den yttre miljön

Effektivare energianvändning minskar behovet av primärenergi – t.ex. kol, olja och uran och därmed begränsas också den negativa miljöpåverkan dessa energislag har. Effektivare energianvändning är, tillsammans med ökad användning av förnybar energi, en förutsättning om förödande konsekvenser av klimatförändringar såsom översvämningar, ökenutbredning, försurning och annan miljöförstöring skall kunna undvikas.

Energihushållning förbättrar den inre miljön

Energisparåtgärder som tätning, byte av fönster och värmeisolering av väggar, golv och tak m.m. ger ett bättre inomhusklimat genom att temperaturen på ytterväggar och fönsters inneryta höjs. Strålningsdrag och kallras minskar.

Bättre isolering och tätning ställer samtidigt krav på att tillräcklig ventilation säkerställs. Detta ger förutsättningar för att återvinna värme ur den utgående luften och rena den ingående från damm och pollen. Med en tillräcklig ventilation kan man dessutom undvika fukt och mögel samt minska radonhalten där så behövs.

Energihushållning är viktig för säkerheten i världen

För närvarande importerar ca 50 % av Sveriges primärenergi. En minskad energiimport gynnar handelsbalansen. Även om oljepriset för närvarande är lågt och av många antas förbli detta några år framåt, är det realistiskt att förvänta sig väsentligt högre priser inom en inte alltför avlägsen framtid. USA:s soljeproduktion har av resursskäl börjat minska och oljeproduktionen i Nordsjön bedöms avta under 1990-talet.

En viktig konsekvens av detta är att världens beroende av olja från Persiska viken åter kommer att öka, med allvarliga säkerhetspolitiska följder.

När kärnkraften sprids till flera länder ökar också riskerna för kärnvapenspridning. Detta är en annan viktig säkerhetspolitisk fråga.

Energiförbrukningen måste halveras

Om världens energianvändning utvecklas som energiindustrins representanter spår i sina rapporter från världsenergikonferenserna, kommer använd-

ningen att fördubblas under de närmaste 25–30 åren. Ökningen bedöms bli störst i industriländerna.

En sådan utveckling kommer att leda till globala problem som blir omöjliga att hantera och risken för en global katastrof är uppenbar.

Dessa fakta har lett till studier för att finna vägar att tillgodose högt ställda anspråk på energitjänster utan att öka energianvändningen.

Det har visat sig att sådana möjligheter finns. Det bygger på att utnyttja modern och energisnål teknik. Energihushållning i byggnader är därvid ett viktigt område. Samproduktion el och värme (kraftvärme) istället för enbart elproduktion (kondenskraft), som kräver mer än dubbelt så mycket energi, är ett annat exempel på effektivare energianvändning.

Om världens länder i dag på ett konsekvent sätt började att utnyttja den bästa teknik som redan är tillgänglig och som är ekonomisk att använda, skulle industriländernas energianvändning per capita om 30–40 år vara i stort sett halverad. Detta skulle kunna ske samtidigt som den ekonomiska tillväxten i i-länderna ökat med 50–100 procent. Energi skulle inom ekologiskt hållbara ramar då finnas tillgänglig för utvecklingsländerna till västeuropeisk 1970-talsnivå materiellt sett. Totalt sett skulle världens energianvändning öka med ca 10 %.

Stark politisk vilja och handling nu

En halvering av industriländernas energianvändning genom effektivare energianvändning är både tekniskt och ekonomiskt möjlig. Den framstår mot den globala risken för katastrofal miljöförstöring, rovdrift och slöseri med resurser som helt nödvändig om en ekologiskt hållbar ekonomisk utveckling skall kunna erhållas.

För att förverkliga en förnyelse av vårt energisystem genom en allt effektivare energianvändning och övergång till förnybar energi krävs både en stark politisk vilja och handling nu. Varje år som nuvarande resursslöseri fortsätter försvåras och fördyras en ekologiskt riktig förnyelse av energisystemet. Om dagens generation inte övergår till handling nu, kommer den att fortsätta att låna av det miljökapital som tillhör kommande generationer och överlåta till dem en skuld som aldrig kan återkrävas. Kommande generationers dom över oss kommer att bli hård. Centern vill att vi tar vårt ansvar nu och snabbt och effektivt påbörjar förnyelsen av vårt energisystem, för att förbättra vår miljö, stärka vår ekonomi, öka sysselsättningen, förbättra den regionala balansen och avveckla kärnkraften.

Konkreta åtgärder och förslag

– Halvering av energianvändningen i bostäder och lokaler

Byggforskningsrådet har sedan 1974 arbetat med många viktiga forskningsprojekt avseende effektivare energianvändning och ökad användning av förnybar energi.

Det är framför allt den byggda miljön som undersökts, vilken svarar för ca 40 % av landets totala energianvändning. I en skrift som kallas "Energi i byggd miljö – 90-talets möjligheter" redovisas en del av resultaten.

1978 beslutade riksdagen om en intensiv energihushållning och satte upp konkreta sparmål, vilket innebar att energianvändningen i då befintlig byggnad skulle minska med 35 TWh fram till 1988.

1985 hade 2/3 av sparmålet uppnåtts och den genomsnittliga energiförbrukningen i småhus hade sjunkit från 240 till 170 kWh/m² per år. För flerbostadshus har värdena gått ner från 250 till 190 kWh/m² per år. Efter sju år av tio så överensstämde sparresultatet ganska väl med de uppsatta målen, men efter 1985 har sparandet stagnerat och vi kan se tendenser till ökad energianvändning.

Detta beror inte på att det saknas praktiska och ekonomiska möjligheter att ytterligare minska energianvändningen och samtidigt bibehålla ett fullgott rumsklimat.

Enligt BFR:s analyser och utredningarna är den kvarvarande sparpotentialen mycket stor. 30–50 % anges som en fullt realistisk minskning av energianvändningen under den kommande tioårsperioden om känd/lösam teknik och material används.

Orsakerna till att sparandet upphört är sannolikt flera. Den socialdemokratiska regeringen har avskaffat sparmålen, dragit in statsbidragen till de kommunala energirädgivarna och avskaffat praktiskt allt stöd till energihushållande åtgärder. Tillsammans har detta starkt försämrat de ekonomiska förutsättningarna för energihushållning och regeringens handlande har skapat uppfattningen att energihushållning inte längre är en angelägen åtgärd. Till detta skall läggas den omvända oljeshocken 1986 som regeringen på intet sätt har parerat med höjd oljeskatt, trots att riksdagen fattat principbeslut om att så skulle ske.

Under de senaste åren har nyproduktionen av bostäder ökat mycket markant. Genom regeringens slappa energipolitik har energihushållningsmöjligheterna inte utnyttjats fullt ut i nyproduktion och samtidigt har bindningen till kärnkraften förstärkts genom fortsatt installation av direktverkande eluppvärmning. Först i årets budgetproposition läggs konkreta förslag om förbud mot direktverkande el. Detta medför framför allt ökade effektoproblem i vårt elsystem.

Åtgärder måste skyndsamt vidtas för att på alla nivåer åter få igång ett medvetet och konsekvent arbete för effektivare energianvändning i våra lokaler och bostäder. Centern har i partimotion bl.a. lagt förslag om "Energis Utvecklingsfond" med uppgift att bl.a. stimulera effektivare energianvändning i byggnader. Detta bör ges regeringen till känna.

– Effektopparna i elsystemet måste kapas

Det kan finnas anledning att i ett konkret exempel åskådliggöra hur regeringens slappa energipolitik och starka bindning till storskaliga lösningar har lett till och förorsakar energikonsumenterna stora och helt onödiga kostnader.

Så snart det blir kallt får vi larmrapporter från kraftbolagen och industrin om att elströmmen inte räcker till. Man talar om elransonering och besvärande bortkoppling av begränsade områden för att minska det totala elströmsuttaget.

Denna farliga köldkänslighet i vårt elsystem vill kraftbolagen minska genom att bygga ett antal gasturbiner som snabbt kan köras igång när elanvändningen dramatiskt ökar vid kall väderlek.

Vi kan konstatera att problemet aldrig skulle uppstått om kraftbolagen lyssnat till Centerns goda råd i början på 80-talet. Centern varnade för att en ohämmad marknadsföring av enbart elvärme – med löfte om varaktigt låga priser – skulle ge mycket besvärande och dyrbara effektproblem till stor nackdel för Sveriges elabonnenter. Det är precis vad som håller på att hända.

Nu först har kraftbolagen erkänt allvaret i Centerns varning och nu är priset på el betydligt dyrare under vintern (höglasttid) än under sommar, vår och höst. Om kraftbolagen tidigare infört dessa taxor, så skulle många som i dag har enbart elvärme låtit bli att kasta ut oljepannan eller som komplement till elvärmens skaffat en eldningsmöjlighet för att minska elanvändningen när det är som kallast och elen dyrast. Kraftbolagen har ett stort ansvar för de extra kostnader som elabbonenterna nu belastas av på grund av kraftbolagens mycket lättsinniga marknadsföring av elvärmerna.

Många hävdar säkert att detta är historia och att det inte hjälper att gråta över "spilld mjölk". Kan så vara, men det allvarliga är att kraftbolagen är på väg att göra nya stora felinvesteringar på elabbonenternas bekostnad.

Dyrbar centralisering

Om kraftbolagen fullföljer sina planer att bygga fler gasturbiner för att klara effekttopparna vid kall väderlek, så är det en dyrbar och mycket energi- och miljökrävande lösning.

Det kostar i storleksordningen 2 000 – 3 000 kr per kW att bygga gasturbiner. Därtill är verkningsgraden synnerligen låg. Bara ca 30 % av tillfört bränsle får vi tillbaka i form av elström. Därtill ökar belastningen på elnätet och det kommer att kräva ytterligare investeringar i kraftledningar om inte risken för driftsstörningar på grund av överbelastning skall öka markant.

Vad finns det för alternativ? I första hand skall vi förstås utnyttja befintliga eldningsmöjligheter i våra bostäder t.ex. braskaminer, vedspisar och vedpannor, för att slippa bygga nya dyra och miljökrävande gasturbiner. Men det finns också nya intressanta komplement. Låt oss ta ett exempel. Det finns i dag kombinerade fotogenkaminer och kokapparater som med modern och effektiv teknik kan ge ett värdefullt värmetillskott vid kall väderlek i bostäder som saknar andra eldningsmöjligheter. Det behövs ingen skorsten för att utnyttja kaminer.

Decentralisering tio gånger billigare

Tillverkningskostnaden är 200 – 300 kr per kW (effekt). Det är tiondelen jämfört med gasturbiner. Verkningsgraden är 95 – 100 % att jämföra med gasturbinens ca 30 %. Denna decentraliserade och småskaliga lösning på effektproblemet är många gånger effektivare än kraftbolagens storskaliga lösning. Ändå är risken uppenbar att kraftbolagens lösning blir den som genomförs. Det beror på att den faktiska kostnaden för den storskaliga tekniken blandas in i den totala elkostnaden och därför inte uppmärksammas av elabbonenterna.

Det skulle vara en mycket god affär för alla elabbonenter om kraftbolagen gratis delade ut bra fotogenkaminer till några hundratusen elabbonenter

med enbart elvärme mot löfte att de skulle användas vid kall väderlek. Som en bieffekt ökar tryggheten vid elavbrott. Det ger möjlighet att hålla huset frostfritt och få varm mat även vid strömavbrott.

För att sälja överskottsel lämnade kraftbolagen investeringsbidrag till stora elpannor. Kommer kraftbolagen att vara lika intresserade av att lämna stöd till elanvändarna för att slippa bygga nya dyra och miljökrävande kraftverk?

Gasturbiner ger 10 gånger högre investering och 3 gånger högre bränsleförbrukning, samt större risker för strömavbrott. Kommer kraftbolagen att välja denna för elabonnenterna och miljön mycket sämre lösningen och kallt räkna med att elabonnenterna alltid är beredda att betala ett elpris som ger kraftbolagen goda vinster oavsett hur oansvarigt de hanterar kostnaderna.

Exemplet ovan visar klart riskerna med den monopolliknande situation som Vattenfall och övriga kraftbolag har i dag. Ännu farligare är situationen när regeringen tycks vara helt bunden till dessa stora aktörer på energimarknaden.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att verka för att småskaliga lösningar på värmemarknaden används för att lösa en del av effektproblemen i vårt elsystem.

– Nedsättningsregler för den energiintensiva industrin

I stället för nuvarande generella nedsättning av energiskatterna till en viss procent av produktionsvärdet föreslår vi att den energiintensiva industrin betalar en viss procent av de skatter/avgifter som beräknas ingå i energipriserna, s.k. växthusmodellen. Procenttalet fastställs branschvis. Reduceringen av skatte/avgiftsbetalningen sker genom återbetalning grundad på redovisad energiförbrukning. För återbetalningsrätt sätts ett tak som beräknas motsvara 90 procent av för branschen normal energiförbrukning. För den energianvändning som ligger över 90 procent av normalförbrukning betalar industrin skatter/avgifter fullt ut.

Fördelen med detta system är att hög energianvändning per producerad enhet får en extra skattebelastning och lönsamheten i att investera i effektivare energianvändning ökar drastiskt i jämförelse med dagens system. I dag är det så att de sist använda kWh i allmänhet är helt skattefria, dvs. energin blir billigare ju mer industrin använder och detta är enligt vår mening orimligt.

Det krävs självklart att konkreta regler och praktiska schabloner utarbetas för att systemet skall fungera smidigt och med rimlig rättvisa. Centerns förslag är att frågan snabbutreds med utgångspunkt från de riktlinjer som vi redovisat ovan och med målsättningen att systemet skall tillämpas från 1 januari 1991.

– Elsnålare hushållsmaskiner

Det finns i dag inga ekonomiska motiv för dem som handhar förvaltningen av våra hyresfastigheter att prioritera energisnåla spisar, kyl och frysar osv. Småhusägarna är ofta dåligt informerade om tillgången och lönsamheten av att satsa på energisnåla hushållsmaskiner.

Det är i allmänhet det lägsta priset och driftsäkerheten som helt avgör vilken produkt som köpes. Hyresgästen betalar energikostnaden på sin elräk-

ning. Att detta förhållande ofta innebär en onödigt hög kostnad för hyresgästerna är uppenbart.

Dels kan betydande energimängder sparas och dels skulle boendekostnaderna sänkas om energiförbrukningen fick bli en styrande faktor vid ny- och ersättningsköp av kapitalvaror.

Varje produkt bör vara försedd med en fullständig, lättläst och godkänd energideklaration. De mest energisnåla produkterna bör stimuleras med en premie. Normalprodukten ingen åtgärd. Energikrävande produkter borde belastas med en avgift som används för att betala premien. Premie resp. avgift bör tas ut av tillverkare – och i importled.

Riksdagen bör därför besluta att hos regeringen begära förslag om åtgärder som stimulerar till inköp av energisnåla hushållsmaskiner enligt de riktlinjer som redovisats ovan.

– Friare konkurrens på elmarknaden

En friare konkurrens mellan olika energiproducenter främjar en effektivare energiproduktion. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara en ökad rätt att transitera el på stamnätet.

Det finns många goda skäl att främja en utbyggnad av kraftvärme och småskalig vind och vattenkraft. För att optimalt utnyttja lokala resurser krävs att många fler än de stora kraftbolagen ges möjlighet att på något så när lika villkor delta i utbyggnaden.

Centern har tidigare föreslagit garantipriser för ny kraftvärmeproduktion och småskalig vind- och vattenkraft. Om detta genomförs på nivån ca 30 öre så är det mindre angeläget att transitera elström inom det lokala distributionsområdet. Den lokala distributören betalar då ett pris som sannolikt ligger i nivå med eller över vad bäst betalande kund i området är beredd att betala. Om ett system med garantipris kopplat till nuvarande mottagningsplikt inte kommer till stånd krävs en betydligt utökad rätt för transitering av elström på såväl stamnätet som distributionsnätet. Nuvarande bestämmelser – vad gäller stamnätet – om haverireserv och övriga krav för transiteringsrätt utgör ett problem för utbyggnaden av såväl kraftvärme som småskalig vind- och vattenkraft.

Så bör t.ex. vindkraftverken placeras i bra vindlägen vilket ofta innebär kustnära placering. Om intressenterna i vindkraftverket bor i inlandet saknas i dag ofta lagliga möjligheter att via befintligt elnät transitera sin egen ström till användningsorten.

Alternativet blir då istället en räkraftsförsäljning till närliggande eldistributör och till ett lägre pris än värdet vid egenanvändning av strömmen eller försäljning till enskild kund.

För kommuner och företag som vill satsa på kraftvärme eller mottryck utgör ofta avsaknaden av transiteringsrätt en begränsning av marknadstillgängligheten och därmed minskad lönsamhet.

Det är uppenbart att bestämmelserna för eltransitering behöver ses över så att största möjliga frihet ges för transitering inom ramen för den stabilitet och säkerhet som måste krävas i såväl stamnät som distributionsnät. Vad avser transitering inom distributionsområdet bör övervägas en ändring av ellagen, som ger smalkraftverken en laglig rätt till transitering mot ersättning av

bevisad självkostnad hos distributören. Självkostnadsprincipen skall också gälla de administrativa kostnader distributören har.

Riksdagen bör därför uppdraga åt regeringen att låta utreda förutsättningarna för en väsentligt utökad transiteringsrätt på såväl stamlinjenätet som inom distributionsområdet och snarast återkomma till riksdagen med en redovisning av vidtagna åtgärder och vid behov med förslag till beslut som skall fattas av riksdagen.

– Vågenergi en spännande möjlighet

Det finns åtminstone ett par svenska vågenergiprojekt som har visat sig så intressanta att ett försöks- och utvecklingsarbete är mycket angeläget. Ett av dem är vågrotorprojektet, som genom sin enkelhet och robusthet kan få stor betydelse i praktisk produktion.

Kunskaperna i projektet har bedömts vara goda. Mycket positiva försöksresultat har uppnåtts, men för att komma vidare krävs det en större försöksanläggning till havs. Kostnad inkl. utvärdering bedöms till 2 miljoner.

Om denna större försöksanläggning kommer till stånd så kommer den att ge oss mycket värdefulla kunskaper. En tidigare bidragsansökan avslogs med motiveringen att vågenergi inte kunde bedömas bli lönsam inom rimlig tid.

Det blir ett allt vanligare problem att den kanske viktigaste kunskapsuppbyggnaden – mellan ren forskning och kommersiellt gångbara produktionsanläggningar – har svårt att få stöd.

Strategin har under senaste åren hos både Statens Energiverk och STU varit att satsa mer på grundforskning och mindre på utveckling. Detta kommer att medföra stora kunskapsförluster och förseningar när det gäller att praktiskt tillämpa ny energiteknik. Det kan t.o.m. ifrågasättas om det inte i anslagshanteringen finns en medveten strategi att försena den praktiska tillämpningen av ny energiteknik. Ofta hänvisas till att näringslivet skall svara för denna del av utvecklingen. Vad som inte beaktas är att ny energiteknik inte sällan befinner sig i "ingen mans land" och därför inte kan få det introduktionsstöd som alltid krävs för ny teknik.

De stora aktörerna på energimarknaden saknar i dagsläget intresse för vågenergin bl.a. på grund av att den inte passar särskilt bra in i vårt storskaliga energisystem och att vågenergens miljöfördelar inte beaktas i dagens energiskattesystem.

För att inte förlora viktig kunskapsuppbyggnad bör riksdagen besluta att forskningsinsatserna på miljö- och energiområdet även kan omfatta kunskaper i teknikens praktiska funktion och tillämpning.

– Gengas effektivt och miljövänligt

Under andra världskriget tillämpade vi i betydande omfattning småskalig förgasning av biobränsle för att driva våra bilar – gengasdrift.

Sedan dess har det skett en betydande teknikutveckling och det finns i dag känd teknik och betydande driftserfarenheter av förgasning av biobränslen i såväl större som mindre skala.

Förgasning istället för direktförbränning ger en rad fördelar. Den erhållna gasen kan med fördel användas för motordrift och det ger möjlighet till en mycket effektiv samproduktion av el och värme i såväl liten som stor skala. Andelen el kan bli hög och under gynnsamma förhållanden större än värmeproduktionen.

Modern förgasningsteknik innebär klara miljöfördelar genom att de miljökrävande utsläppen kan bli i särklass låga. Denna fördel är av speciellt värde vid t.ex. förgasning av hushållsavfall o.d.

Optimalt utnyttjande av modern förgasningsteknik är en grundläggande strategi i centerns plan för förnyelse av vårt energisystem. Det möjliggör en väsentligt ökad samproduktion av el och värme och det vid kärnkrafts-avvecklingen tillkommande behovet av elproduktion kan därigenom klaras utan att bygga kol- och/eller gaskondenskraftverk.

– Rätt värdering av förnybar energi

Fossila bränslen är en lagervara som vår generation inte har ensamrätt till. Med dagens priser så täcks knappast mera än uttagkostnader, transporter och andra hanteringskostnader.

Vi håller på att stjåla en förmögenhet från våra barn och barnbarn. Samtidigt belastar vi naturen genom förbränningen av fossila bränslen utan att i dag betala fulla kostnaden för detta. Vi lämnar över skadad natur och miljö, som kommande generationer till dryga kostnader måste återställa.

Allt detta bortser vi ifrån när vi påstår att fossila bränslen är billiga och förnybar energi är för dyr.

Vid rätt användning av förnybar energi sker ingen lagerminskning. Den förnybara energin ingår i naturens eget energikretslopp och miljöpåverkan kan därför bli liten och ofta t.o.m. positiv.

En korrekt kostnadsjämförelse mellan fossila bränslen och förnybar energi måste beakta såväl lagervärden som alla miljökostnader och då blir den förnybara energin mycket konkurrenskraftig.

Riksdagen bör som sin mening uttala att vid samhällsekonomiska bedömningar så måste bränslekostnaden bedömas enligt de principer som redovisats ovan.

– Goda möjligheter för ett miljöanpassat energisystem

Statens Energiverk och Naturvårdsverket har 1989 tillsammans utrett möjligheter att åstadkomma ett miljöanpassat energisystem.

Helt logiskt konstateras i utredningen att ett sådant måste bygga på effektivare energianvändning och övergång till förnybar energi. Även om möjligheterna till effektivare energianvändning väsentligt underskattas, så kommer ändå utredningen fram till att det är fullt möjligt att inte öka utsläppen koldioxid, samtidigt som kärnkraften avvecklas och de fyra stora Norrlandsälvarna förblir orörda.

Utredningens slutsatser stämmer väl med den förnyelseplan som centern redovisade för mer än fyra år sedan och som många har försökt att döma ut som orealistisk. Men det är inte budskapet om goda möjligheter för ett miljöanpassat energisystem som fått genomslag i pressen, utan de höga kostnaderna för att genomföra detta.

Ohederlig sammanblandning av nytt prissystem och kostnad

Elpris över en krona, om Sverige väljer ett miljöanpassat energisystem har varit en vanlig tidningsrubrik. Detta ger en falsk bild av verkligheten.

I ett av miljöalternativen räknar Statens Energiverk med en elanvändning på 103 TWh (miljarder kWh) per år. Utav dessa är ca 75 TWh befintlig billig

vattenkraft och redan utbyggd kraftvärme och mottrycks kraft. Den genomsnittliga kostnaden för denna elström överstiger inte 10 öre/kWh råkraft.

Av återstoden beräknas 8–10 TWh vara vindkraft med en trolig genomsnittskostnad på ca 40 öre/kWh och 17–20 TWh ny kraftvärme och mottrycks kraft i huvudsak baserad på biobränslen. Ett genomsnittspris på 40 öre/kWh ger säkert full kostnadstäckning för denna elproduktion.

Ett par TWh el måste produceras i oljekondenskraftverk för att klara belastningstoppar och som reserv vid driftsstörningar. Kostnad sannolikt omkring 1 kr. per kWh.

Summerar vi så blir genomsnittskostnaden ca 19 öre per kWh, dvs inte mycket över dagens råkraftspris som ligger på 15–16 öre.

Orealistisk marginalkostnadsprissättning

Vad man talar om i utredningen är inte verkliga kostnader utan ett prisantagande baserat på vad elströmmen kostar att producera i det senast byggda och dyraste kraftverket och att priserna på biobränslen skulle fördubblas på grund av hög koldioxidavgift på kol och olja. Den föreslagna prissättningen skapar nästan otroliga övervinster, d.v.s. intäkter – som inte motsvaras av någon kostnad – är därför fria resurser som kan återföras till näringsliv och konsumenter.

Om man utgår från ett elpris till konsument på en krona och antar att distribution, moms och övriga skatter utgör 40 öre så återstår 60 öre som ersättning för elen vid kraftverket. Genomsnittskostnaden för befintlig vattenkraft, kraftvärme och mottryck är ca 10 öre. Vinsten blir då 50 öre/kWh eller totalt 37,5 miljarder. Till detta skall läggas ytterligare 4–5 miljarder som är övervinsten på tillkommande vindkraft och kraftvärme.

42 miljarder är nästan ofattbart mycket pengar. Statens största inkomstkälla är mervärdesskatten. Den gav 1989 ca 80 miljarder. Den övervinst som skapas genom den elprissättning som Statens Energiverk föreslår skulle räcka till att halvera 89 års moms eller på annat sätt sänka skatten för varje skattebetalare med i storleksordningen 8 000 kr.

Det har ägnats spaltkilometer åt att beskriva hur svensk energiintensiv industri skall slås ut av orimligt höga elpriser. Elpriser som inte är motverkade av verkliga kostnader utan som skapar en orimlig vinst och en gigantisk kapitalöverföring från industri och konsumenter till ett fåtal kraftföretag.

Skrämselpropaganda

Varför redovisas inte hela sanningen om kostnader och priser? När det inte längre går att trovärdigt hävda att det saknas miljövänliga alternativ till kärnkraften, så försöker man att bevisa att miljöalternativen blir orimligt dyra. Detta genom att osakligt jämföra ett nytt prissättningsystem med dagens genomsnittskostnader för elström.

Faktum är att i ett längre perspektiv får svensk industri den lägsta elkostnaden just i miljöalternativet med den låga elanvändningen. Den högsta verkliga kostnaden för elproduktionen får svensk industri i det så kallade basalalternativet, men i utredningen framställs detta som det billigaste alternativet.

Det sägs mycket lite i utredningen om vilka extra miljökostnader som den höga energianvändningen i basalalternativet kommer att medföra på sikt. De ekonomiska slutsatserna i utredningen är helt vilseledande och enbart ägnade att försvara kärnkraften och en fortsatt hög användning av fossila bränslen.

Det finns bara en realistisk lösning på våra miljö- och energiproblem. Den är att omedelbart satsa all kraft på en förnyelse av vårt energisystem baserad på effektivare energianvändning och en övergång till förnybar energi. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheterna och vikten av att minska energianvändningen i bostäder och lokaler,

2. att riksdagen begär att regeringen skall verka för att småskaliga lösningar hos elabonnenterna används för att lösa en del av effektproblemen i vårt elsystem,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrade nedsättningsregler för den energiintensiva industrin enligt vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om åtgärder som stimulerar till inköp av energisnåla hushållsmaskiner enligt de riktlinjer som redovisas i motionen,

5. att riksdagen begär att regeringen skyndsamt utreder möjligheterna att väsentligt öka transiteringsrätten på stamlinjenätet enligt de riktlinjer som redovisas i motionen,

6. att riksdagen beslutar att forskningsinsatser på miljö- och energiområdet skall kunna omfatta kunskapsutveckling även avseende teknikens praktiska funktion och tillämpning enligt de riktlinjer som redovisas i motionen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten och möjligheterna att utnyttja modern för-gasningsteknik vid biobränslebaserad samproduktion av el och värme,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ekologisk – och samhällsekonomisk – värdering av förnybar energi,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett miljöanpassat energisystem och vikten av kraftfull satsning på effektivare energianvändning och förnybar energi samt skillnaden mellan kostnaden för elproduktionen och elpriset.

Stockholm den 24 januari 1990

Mot. 1989/90
N462

Ivar Franzén (c)

Börje Hörnlund (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Göran Engström (c)

Gunhild Bolander (c)

Håkan Hansson (c)

Kersti Johansson (c)

Roland Larsson (c)

Marianne Andersson (c)

Kjell Ericsson (c)

Jan Hyttring (c)

